

# PROGRAM WYCHOWAWCZY GIMNAZJUM NR 54 im. Adama Kazimierza ks. Czartoryskiego w Warszawie

## Specyfika Programu wychowawczego Gimnazjum 54

Specyfika Programu wychowawczego Gimnazjum 54 wynika z przyjętej w naszej szkole filozofii wychowania, której zarys zostanie przedstawiony poniżej.

Program wychowawczy Gimnazjum 54 służy przygotowaniu uczniów do sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie i świecie. Skupia się na trzech przenikających się obszarach tematycznych:

I. Ja - poznawanie i rozumienie samego siebie.

II. Ja i Ty - relacje międzyludzkie.

III. Ja w społeczeństwie i w świecie.

Taki wybór tematyki dostosowany jest do fazy rozwojowej 13-15-latków. Należy w tym miejscu przypomnieć kilka powszechnie znanych faktów: gimnazjaliści wkraczają w etap kształtowania swojego autonomicznego "ja", nakreślają pierwsze znaczące cele życiowe. Stawiają sobie pytania o sens swojego istnienia i istnienia świata w takim kształcie, w jakim przedstawia go współczesna wiedza. Podważają oczywiste twierdzenia i kwestionują wiele ogólnie przyjętych norm. Skupiają uwagę przede wszystkim na sobie, a jednocześnie są przekonani, że nieustannie podlegają obserwacji i ocenie innych. W trakcie dojrzwania osobowości popełniają liczne "błędy": mylą intymność z zamknięciem się, zastępują krytykę krytykanctwem, wolność rozumieją jako robienie tego, na co ma się ochotę. A gdy do tego dodać zmienność nastrojów i burzę uczuć, można dostrzec, z jakimi problemami mierzy się przeciętny uczeń gimnazjum i jakiej pomocy potrzebuje ze strony wychowawców.

Trzeba jednak być świadomym, że niezależnie od intensywności starań i zakresu wiedzy wykorzystywanej w kontaktach w wychowankami wychowawca nie rozwiąże ich problemów rozwojowych. Może jedynie wyposażyć ich w umiejętności, dzięki którym łatwiej będzie im funkcjonować w relacjach z innymi i dążyć do uporządkowania myśli i emocji. Zatem **podstawowym zadaniem wychowawcy jest wspieranie wychowanka w rozwiązywaniu pojawiających się na tym etapie rozwoju problemów.**

**W centrum tak rozumianego procesu wychowania zawsze znajduje się uczeń, a wszelkie działania pedagogiczne powinny być rozpatrywane z punktu widzenia jego potrzeb i pożytku.** W związku z tym proponujemy, aby przy realizacji Programu wychowawczego Gimnazjum 54 opierać się na następującym Kodeksie Wychowawcy:

### **1. Po pierwsze - nie szkodzić.**

To znaczy - postępować tak, aby wzmacniać w wychowankach poczucie bezpieczeństwa, przekonanie o ich własnej wartości i wartości ich relacji z innymi ludźmi oraz poszanowanie wszelkich praw.

### **2. Po drugie - otwierać.**

Wspierać naturalną ciekawość świata tkwiącą w młodych ludziach. Raczej wskazywać drogi poszukiwań niż udzielać gotowych odpowiedzi. Zadawać wiele pytań rozszerzających horyzonty uczniowskiego myślenia. Nie czekać na natychmiastowe odpowiedzi.

### **3. Po trzecie- być otwartym.**

Odrzucić stereotypy związane z wychowaniem młodzieży i z relacjami: nauczyciel - uczeń. Zastanowić się, czego można nauczyć się od własnych wychowanków. Traktować ich tak, jak samemu chciałoby się być traktowanym.

### **4. Po czwarte - nie udawać.**

Że wie się wszystko, nawet to, czego się nie jest pewnym. Że ceni się wartości, których się nie ceni. Że nie akceptuje się zachowań, które się akceptuje (I odwrotnie!). Że jest się kimś, kim się nie jest.

### **5. Po piąte - poszukiwać.**

Efektownych i efektywnych form kontaktu z wychowankami. Ciekawych i ważnych dla uczniów tematów oraz niebanalnych sposobów i środków ich realizacji. Inspiracji do działania dla siebie i dla młodzieży. Swojej tożsamości wychowawcy i nauczyciela...

**Wychowawcą - według założeń Programu wychowawczego Gimnazjum 54 - jest każdy nauczyciel, nie tylko ten, który nominalnie pełni taką funkcję.** Zatem każdy pracownik dydaktyczny naszej Szkoły zobowiązany jest do realizacji założeń Programu wychowawczego w takim stopniu, w jakim umożliwia to specyfika prowadzonych przez niego zajęć.

W realizacji założeń Programu wychowawczego należy uwzględnić rolę rodziców. Każdy nauczyciel obejmujący wychowawstwo klasy pierwszej zobowiązany jest do zapoznania ich na pierwszym zebraniu z celami wychowania w naszej Szkole, z założonymi umiejętnościami wychowanków oraz z zarysem trzyletniego klasowego programu

wychowawczego. Przy projektowaniu klasowego programu wychowawczego konieczne jest zaplanowanie form współpracy z rodzicami, jak również uwzględnienie propozycji współpracy płynących z ich strony.

Nasi wychowankowie wnikliwie obserwują ludzi, w tym oczywiście rodziców, wychowawców i nauczycieli. Autorytet wychowawczy w ich oczach mają osoby "autentyczne", w których przypadku słowa pokrywają się z czynami, a wartości wskazywane w sytuacjach wychowawczych jako istotne znajdują odbicie w codziennych zachowaniach. Nie znaczy to, że wychowankowie unikają zachowań rozpoznanych u osób o mniejszym autorytecie. Przeciwnie - naśladują wszelkie zaobserwowane sposoby kontaktowania się z innymi - również niepożądane. Dlatego nie wystarczy mówić o tym, jak należy zachowywać się w relacjach z innymi, nie wystarczy piętnować zachowania nieadekwatne, ale przede wszystkim należy dawać własnym postępowaniem wzorce zachowań oczekiwanych od wychowanków.

Listę takich pożądanych zachowań zawiera umieszczony poniżej opis celów wychowania oraz założonych umiejętności wychowanków po trzech latach uczęszczania do Gimnazjum 54.

<b>CELE WYCHOWANIA</b> <i>Chcemy, aby nasi uczniowie po trzyletnim cyklu wychowawczym:</i>	<b>ZAŁOŻONE UMIEJĘTNOŚCI</b> <i>Aby ustalone cele mogły zostać zrealizowane, uczniowie powinni umieć:</i>
<b>byli ciekawi świata i ludzi;</b>	- czerpać wiedzę o ludziach i świecie ze wszystkich dostępnych źródeł.
<b>czuli potrzebę poznawania siebie i rozwijania się;</b>	- zauważyć zmiany zachodzące w czasie we własnej postawie; - określać swoje różnorodne potrzeby i znać granice ich spełniania; - dostrzegać swoje mocne i słabe strony i na tej podstawie ustalać kierunki własnego rozwoju.
<b>potrafili dbać o siebie- o swój stan fizyczny i psychiczny;</b>	- odpowiednio reagować na związane z dojrzewaniem zmiany swojego organizmu i jego funkcjonowania; - radzić sobie ze stresem pojawiającym się w typowych sytuacjach; - unikać zagrożeń zdrowia związanych z używkami (papierosy, alkohol, środki odurzające), zaburzeniami łaknienia (anoreksja, bulimia), korzystaniem ze współczesnych środków przekazu (telewizor, komputer, wideo, internet, telefon komórkowy); - poprosić odpowiednią osobę o pomoc; - dbać o kondycję; - stosować się do zasad bezpieczeństwa i higieny odpowiednio do sytuacji; - odpoczywać.
<b>samodzielnie myśleli i działali;</b>	- wyznaczać sobie cele i określać sposoby ich realizacji; - przewidywać skutki planowanych działań, możliwe przy ich realizacji trudności i niebezpieczeństwa; - oprzeć się negatywnej presji środowiska na podejmowane decyzje.
<b>przejawiali wrażliwość etyczną;</b>	- odróżniać zachowania moralne od niemoralnych w oparciu o Dekalog i obowiązujące prawo.
<b>wykazywali się inteligencją emocjonalną wobec siebie i innych;</b>	- nazywać swoje emocje i dostrzegać ich wpływ na własne zachowanie (agresja); - właściwie zareagować na cudzą agresję; - szanować uczucia innych; - pomagać innym w oczekiwanych przez nich stopniu; - rozwiązywać konflikty.
<b>byli otwarci na różnorodność ludzkich zachowań i postaw, na wielość kultur;</b>	- odnosić się do innych z szacunkiem, bez uprzedzeń i osądzania.
<b>czuli potrzebę uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym ;</b>	- korzystać zgodnie z własnymi upodobaniami z oferty instytucji kulturalnych, oświatowych i wychowawczych, w tym organizacji młodzieżowych; - współpracować z innymi przy realizacji projektów ogólnej użyteczności ( np. akcje charytatywne, wolontariat, przedstawienia, uroczystości szkolne, imprezy klasowe ).

<b>byli przygotowani do życia w społeczeństwie demokratycznym i przejawiali szacunek do demokratycznie stanowionego prawa;</b>	- respektować prawa przysługujące innym; - korzystać z przysługujących praw; - wywiązywać się z obowiązków.
<b>byli zdolni do dojrzałego patriotyzmu polegającego na przywiązaniu do narodowej tradycji, na krytycznym osądzie własnej przeszłości historycznej oraz na odpowiedzialności za przyszłe losy ojczyzny;</b>	- zgodnie z tradycją obchodzić święta państwowe, religijne i lokalne typowe dla miejsca zamieszkania czy wyznawanej wiary; - wskazać godne naśladowania przykłady postaw patriotycznych z historii Polski; - dostrzec w historii Polski naganne przejawy nacjonalizmu lub działania na szkodę kraju; - zauważyć związek między decyzjami obywateli demokratycznego państwa a jego stanem i przyszłością.
<b>czuli się odpowiedzialni za stan środowiska, w którym żyją.</b>	- postępować tak, aby mieć pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego.

## Treści kształcenia

### I. Ja - poznawanie i rozumienie samego siebie.

1. Zmieniam się w czasie: Kim byłem? Kim teraz jestem? Kim będę?
2. Dojrzewam:
  - fizycznie;
  - intelektualnie;
  - społecznie;
  - emocjonalnie.
3. Potrafię nazwać swoje uczucia.
4. Emocje "wygodne" i "niewygodne" do przeżywania - jak mogę sobie radzić z tymi drugimi?
5. Jak emocje wpływają na moje zachowanie?
6. Czego potrzebuję?
  - czego potrzebują ludzie (klasyfikacja potrzeb)
  - potrzeby mojego organizmu;
  - potrzeba bezpieczeństwa;
  - potrzeba kontaktu;
  - potrzeba aktywności (poznawczej i konstruktywnej)
7. Granice spełniania moich potrzeb.
8. Moje mocne i słabe strony.
9. Co chciałbym w sobie zmienić?
10. O czym marzę?
11. Co chcę osiągnąć: w ciągu miesiąca, w ciągu semestru, w ciągu roku, w gimnazjum, jeszcze później...
12. Wyznaczam sobie cele: planuję, realizuję, oceniam wyniki.
13. Strachy, które drzemają we mnie: czego się boję? czego się wstydzę?
14. Jak mogę sobie radzić ze stresem?
15. Kto w czym może mi pomóc?
16. Co jest dla mnie ważne?
17. Świat moich wartości.

### II. Ja i Ty - relacje międzyludzkie.

1. Czego oczekuję od ciebie? Czego oczekujesz ode mnie? (Rola wzajemnych oczekiwań w relacjach interpersonalnych).
2. Czym się od siebie różnimy? W czym jesteśmy podobni?
3. Różnice nie muszą nas dzielić. (Tolerancja, akceptacja)
4. Chcemy się zrozumieć nawzajem. Co nam przeszkadza? Co nam pomaga?
5. Dlaczego trudno nam się porozumieć? (Bariery komunikacyjne)
6. Mam wzgląd na twoje uczucia. (Empatia)
7. Chcę cię wysłuchać. (Pomocne słuchanie)
8. Jak się porozumiewamy? (Niezbędne elementy komunikacji)
9. Czy można mówić, nie używając słów? (Komunikacja niewerbalna)
10. Nie chcę cię urazić. (Komunikaty typu "ja").
11. Potrafiemy ze sobą współpracować.
12. Rozwiązujemy konflikty.
13. Znam twoje prawa i respektuję je.
14. Zasady dobrego wychowania ułatwiają nasze kontakty.

15. Dziewczęta- chłopcy: czego od siebie oczekujemy?
16. Co mogę dla ciebie zrobić?
17. Pomagać trzeba umieć.

### III. Ja w społeczeństwie i w świecie.

1. Jakie role społeczne spełniam? Do jakich grup należę?
2. Jak zorganizowana jest grupa społeczna?
3. Co łączy mnie z innymi w grupie? (Cele grupowe a cele jednostki)
4. W grupie jestem sobą. (Asertywność)
5. Zagrożenia, z jakimi mogę spotkać się w środowisku:
  - przemoc (źródła, sposoby reagowania);
  - uzależnienia (rodzaje, przyczyny, skutki, profilaktyka).
6. Moje prawa i obowiązki:
  - w rodzinie (Prawa dziecka)
  - w szkole (Prawa dziecka, Prawa i obowiązki ucznia, regulamin porządkowy, klasowe regulaminy wychowawcze, Wewnątrzszkolny System Oceniania, Konstytucja Samorządu Uczniowskiego i in.)
  - w Polsce, w Europie, w świecie (Konstytucja RP, Prawa człowieka. Prawa dziecka);
7. Co mogę zrobić dla mojej planety? (Zagrożenia ze strony człowieka. ochrona przyrody, gospodarowanie zasobami naturalnymi).
8. Co się dzieje w moim kraju, w regionie, w mieście, w dzielnicy, w szkole ( bieżące wydarzenia polityczne, społeczne, gospodarcze, kulturalne).
9. Jestem Polakiem (pojęcie patriotyzmu, symbole i tradycje narodowe, obchody świąt państwowych);
10. Znam moje miasto / moja dzielnicę ( historia, topografia, podział administracyjny, instytucje władzy państwowej, społeczne, kulturalne, etc.)
11. Moja szkoła ( obyczaje szkolne, sylwetka Patrona, hymn szkoły, zajęcia pozalekcyjne ).
12. Moja klasa ( co chcemy osiągnąć, jakie zasady nas obowiązują, święta, imprezy klasowe, wyjścia i wycieczki, miejsce rodziców w życiu klasy - w czym mogą nam pomóc?)

## Uwagi o realizacji Programu wychowawczego Gimnazjum 54

Opisane uprzednio: specyfika Programu wychowawczego Gimnazjum 54, cele wychowania, zamierzone osiągnięcia uczniów oraz treści nauczania są podstawą do opracowania przez każdego wychowawcę klasowego programu wychowawczego przed objęciem wychowawstwa.

W tym wypadku Program wychowawczy szkoły okazuje się "przyjazny" wychowawcom. Pozwala bowiem na samodzielne, zgodne z zainteresowaniami i wykształceniem formułowanie owego trzyletniego programu wychowawczego klasy. To znaczy, że od wychowawcy zależy, jakimi metodami, formami i środkami będzie dążył do wyznaczonych celów wychowania i realizacji obowiązujących treści nauczania. Od niego również zależy, o jakie dziedziny owe treści zostaną rozszerzone i co stanie się "dominantą wychowawczą" danej klasy. Jak to rozumieć? Każdy z nauczycieli-wychowawców czymś się interesuje, ma pasję, którą może "zarazić" wychowanków, sprawić aby obowiązkowe treści nauczania "ożyły" w szczególnych sytuacjach, a jednocześnie wzbogacić uczniowską wiedzę o świecie. Dlatego warto nadać trzyletniemu klasowemu programowi wychowawczemu szczególny profil - ekologiczny, prozdrowotny, filozoficzny, europejski, teatralny, kulturowy, patriotyczny, społeczny, ekonomiczny, polityczny, artystyczny, psychologiczny, turystyczny, regionalny, sportowy, czytelniczy, medialny etc. Trzeba jednak zadbać o to, aby zajęcia związane z profilem wychowawczym klasy umożliwiły realizację programu wychowawczego szkoły.

Drugim powodem, dla którego Program wychowawczy Gimnazjum 54 należy uznać za "przyjazny" dla wychowawców, jest opisana we wstępie "powszechność" jego wdrażania. To znaczy, że choć za stworzenie trzyletniego programu wychowawczego klasy, jego zgodność z programem wychowawczym szkoły i realizację odpowia wychowawca, to nie wszystkie treści kształcenia musi realizować samodzielnie. Z pomocą przychodzą mu na jego prośbę nauczyciele uczący w klasie, pedagog, psycholog, bibliotekarz, a nawet przedstawiciele samorządu uczniowskiego, rodzice lub - za zgodą dyrektora szkoły - osoby zaproszone z zewnątrz. Sugerujemy zatem, aby przy opracowywaniu trzyletniego programu wychowawczego klasy wychowawca zaplanował, które treści kształcenia chciałby realizować sam, w ramach godzin wychowawczych lub zajęć przedmiotowych, a w których realizacji potrzebuje pomocy innych osób. Warto też zorientować się, które treści kształcenia zawarte w Programie wychowawczym Szkoły znajdują się programach nauczania poszczególnych przedmiotów i ścieżek na każdym z trzech poziomów edukacyjnych. Jak łatwo można dostrzec w czasie lektury treści nauczania, część z nich mieści się w programach nauczania wiedzy o społeczeństwie i historii, języka polskiego, biologii, ścieżki ekologicznej i prozdrowotnej czy przedsiębiorczości. Do wychowawcy należy ustalenie z poszczególnymi nauczycielami, jakie treści nauczania zostaną przez nich wdrożone i kiedy.

Trzecim powodem, dla którego program wychowawczy Gimnazjum 54 można uznać za "przyjazny" dla wychowawców, jest fakt, że wskazuje, jakie prawa i obowiązki mają w związku z jego realizacją, oraz daje

wskazówki co do jego wdrażania. Jednym z ułatwień jest podanie treści kształcenia obowiązkowych dla danego poziomu edukacyjnego w formie konkretnych tematów (których przykładowe scenariusze realizacji można znaleźć w banku ciekawych konspektów godzin wychowawczych w bibliotece szkolnej). Dzięki temu wychowawca przystępujący do tworzenia trzyletniego klasowego programu wychowawczego otrzyma materiał, na którego podstawie łatwiej będzie mu opracować harmonogram godzin wychowawczych w poszczególnych klasach. Niewymienione na żadnym poziomie treści kształcenia wychowawca może umieścić dowolnie, pamiętając o tym, że niektóre z nich powinny pojawić się we wszystkich klasach. Do tych zagadnień należą: dbałość o zdrowie, bezpieczeństwo i higienę, profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie przemocy (w stopniu odpowiadającym potrzebom zespołu klasowego), świat wartości, wychowanie patriotyczne, wychowanie w duchu demokratycznym, orientacja w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym kraju, udział w życiu kulturalnym Warszawy. Zagadnienia dotyczące umiejętności intrapersonalnych ("Ja") i interpersonalnych ("Ja i Ty") warto podzielić na trzy lata i realizować w ustalonej przez siebie kolejności, przypominając te omówione wcześniej.

Oto priorytety i tematy obowiązujące na poszczególnych poziomach edukacyjnych:

## Ewaluacja

Ewaluacja Programu wychowawczego Gimnazjum 54 wymaga dwóch spojrzeń na ocenianie: po pierwsze- diagnozy osiągnięć uczniów; po drugie- sprawdzania efektywności działań dydaktyczno-wychowawczych prowadzonych w oparciu o założenia tegoż programu.

### Diagnoza osiągnięć uczniów.

Trzeba pamiętać, że wszelkie ocenianie wewnątrzszkolne powinno być tak zorganizowane, aby wspierać rozwój uczniów poprzez dostarczanie im informacji o postępach w nauce i kształtowaniu postaw, aby w ten sposób skłaniać do pełniejszego osiągania celów kształcenia i wychowania. Zatem podstawą oceniania winny być dla Programu wychowawczego naszej Szkoły opisane w nim cele wychowania i założone umiejętności uczniów. Takie podejście wymaga od wychowawców wnikliwej obserwacji uczniów oraz skrupulatnego zbierania informacji o ich umiejętnościach i postawach przejawiających się w różnorodnych zachowaniach.

Metodą pracy z uczniami, która przy ogromnej skuteczności dydaktycznej w dużym stopniu umożliwia prowadzenie tego rodzaju obserwacji i zbieranie informacji jest **projekt**, czyli indywidualne lub grupowe wykonanie złożonego zadania według otrzymanych wytycznych. Metodą projektu na ogół realizowane są takie zadania jak: przygotowanie uroczystości szkolnej, imprezy klasowej, akcji społecznej, przedstawienia, prowadzenie lekcji przez uczniów, przygotowanie prezentacji (w tym plakatu podsumowującego omawianą tematykę).

Ocena projektu i omówienie jego przygotowania pomoże wychowawcy przy określeniu tego, czy uczniowie umieją:

- czerpać wiedzę o ludziach i świecie ze wszystkich dostępnych źródeł (np. na temat zagrożeń zdrowia, zaburzeń łaknienia, korzystania ze współczesnych środków przekazu, radzenia sobie ze stresem, odpoczynania, komunikacji międzyludzkiej, obowiązujących praw, kulturowanych tradycji narodowych, środowiska naturalnego);
- wyznaczać sobie cele i określać sposoby ich realizacji;
- przewidywać skutki planowanych działań, możliwe przy ich realizacji trudności i niebezpieczeństwa;
- pomagać innym w oczekiwanym przez nich stopniu;
- rozwiązywać konflikty;
- odnosić się do innych z szacunkiem, bez uprzedzeń i osadzania;
- współpracować z innymi;
- wywiązywać się z obowiązków.

Realizacja projektu powinna być zakończona klasowym jego omówieniem. Uczestnicy (w dowolnej formie np. rozmowy, ankiety) powinni udzielić odpowiedzi na pytania w rodzaju: Z jakich źródeł korzystaliście przygotowując projekt? W jaki sposób dotarliście do poszczególnych źródeł? Jaki był przydział obowiązków w grupie? Jakiego rodzaju kłopoty mieliście z przydziałem obowiązków? Czy łatwo było się z nich wywiązać? Jak każdy z was ocenia swój wkład w realizację projektu? Jakie trudności wystąpiły przy realizacji projektu? Jak rozwiązywaliście konflikty, jeżeli się pojawiły? Jakie są wasze wrażenia ze współpracy? Co było najprzyjemniejsze w realizacji zadania? Czego nauczyliście się w trakcie przygotowań?

Natomiast odbiorcy również w formie rozmowy lub anonimowej ankiety powinni wypowiedzieć się na temat tego, co w prezentowanym projekcie podobało im się, a co by poprawili. Mogą również zadawać pytania realizatorom. Niezmiernie ważny jest komentarz nauczyciela, który poza oceną opisową realizacji projektu może dokonać oceny w ustalonej z uczniami skali.

Innym skutecznym środkiem pracy, ale okazją do obserwacji wychowanków i zbierania informacji o nich są wszelkiego rodzaju **psychozabawy** pozwalające uczniom na lepsze poznanie siebie samych. Chodzi tu o testy dotyczące strategii uczenia się, kwestionariusze inteligencji wielorakiej itp. Przy ich stosowaniu trzeba wprowadzić w klasie dobrowolność ujawniania swoich wyników. Psychozabawy mogą być dobrym wstępem do niewymuszonej rozmowy w oparciu o pytania: Czego się o sobie dowiedzieliście? Czy informacja uzyskana z psychozabawy jest zbieżna z dotychczasową waszą wiedzą o sobie? Co was zdziwiło w otrzymanych wynikach? Czy wyniki psychozabawy można traktować całkowicie serio? Czy uzyskana informacja w czymś może wam pomóc? I w tym wypadku bardzo ważny jest komentarz nauczyciela, który powinien dotyczyć tego, że psychozabawa nie służy ocenie,

lecz daje jedynie informację, więc żaden wynik nie jest lepszy od innego. Wychowawca może dać przykład, jak wykorzystywać wyniki psychozabawy w praktyce.

Najbardziej tradycyjną formą oceniania stanu wiedzy i umiejętności uczniów są wszelkiego rodzaju **sprawdziany i indywidualne prace**, na ogół pisemne. Te formy również można stosować przy zbieraniu informacji o kształtowaniu postawy uczniów.

Indywidualna praca pisemna, najlepiej w formie tekstu swobodnego może stanowić dobre podsumowanie tematyki związanej z poznawaniem samego siebie. Uczniowie mogą w dowolnej formie- piosenki, wiersza, strumienia świadomości- wypowiedzieć się na takie tematy jak: Kim jestem? Co się we mnie zmieniło? Co chnę osiągnąć w życiu? Co w sobie lubię? Co chciałbym w sobie zmienić? Czego się boję? Czego potrzebuję do szczęścia? Czego oczekuję od innych? Czego ludzie o mnie nie wiedzą? Jak spędzam wolny czas? Kogo podziwiam? Czytając ich prace nauczyciel może stwierdzić w jakim stopniu skorzystali z zajęć wychowawczych, w jakim stopniu pogłębili potrzebę poznawania siebie i rozwijania się. Każda praca pisemna powinna zostać opatrzona osobistym, **pozytywnym** komentarzem skierowanym bezpośrednio do ucznia. W klasie można ogólnie powiedzieć o swoich wrażeniach z lektury prac bez przytaczania nazwisk autorów i cytatów. Być może ktoś będzie chciał zaprezentować swoją pracę.

Jeżeli chodzi o sprawdziany, najbardziej przydatną do celów wychowawczych formą wydają się testy jednokrotnego wyboru zawierające „zadania operacyjne”, czyli takie, które nie tylko sprawdzają stan wiedzy, ale również umiejętność korzystania z niej np. „Wybierasz się na zakupy pod Halę Marymoncką. Jako **osoba postępująca ekologicznie**: a. weźmiesz ze sobą wielorazową plastikową torbę z mocnymi uchami; b. torbę płócienną lub koszyk; c. nie weźmiesz nic takiego, gdyż pod Halą Marymoncka wszyscy sprzedawcy pakują towary w jednorazowe torby foliowe.” Albo: „Od pewnego czasu złości cię zachowanie kolegi (który np. regularnie prosi o pożyczenie zeszytu z rozwiązaniem zadania domowego. W tej sytuacji: a. nie masz prawa mu odmówić, bo okażesz się niekoleżeński- musisz opanować swoją złość; b. masz prawo opowiedzieć o tym innym kolegom i wspólnie z nimi obmyśleć sposób na dokerwienie denerwującemu cię „odpisywaczowi”; c. masz prawo nawrzeszczyć na niego lub w inny, podobny sposób wyrazić swoją złość; d. masz prawo powiedzieć koledze, jakie uczucia budzi w tobie jego postępowanie i wyrazić oczekiwanie, że więcej podobnie nie postąpi.”

Testy tego rodzaju łatwo rozliczać w punktach poszczególnym przedziałom punktacji, przypisując określony komentarz np. „Gratuluję! Twoja wiedza na temat ekologii jest znakomita. Masz wszelkie dane, aby postępować w sposób przyjazny dla środowiska.” Albo: „Musisz jeszcze popracować nad swoją asertywnością. To bardzo ważna umiejętność - opierać się negatywnemu wpływowi środowiska na podejmowane decyzje.”

Wszystkie proponowane powyżej metody, formy i środki pracy wspomagają śródsesemtralne diagnozowanie osiągnięć uczniów, jednocześnie wskazując sposoby komunikowania uczniowi oceny- co jest nie mniej ważne niż sama ocena. Dwukrotnie w ciągu roku szkolnego wychowawca staje jednak przed koniecznością wystawienia semestralnej i końcoworocznej oceny zachowania według skali: wzorowe, dobre, poprawne, nieodpowiednie. Ponieważ ujęta w ten sposób ocena zachowania daje niewiele informacji o rzeczywistym zachowaniu ucznia, warto by przynajmniej raz do roku przygotować dla każdego ucznia opisową ocenę zachowania dla niego i rodziców na podstawie poczynionych obserwacji i zebranych materiałów.

Jeżeli chodzi o ocenę zachowania według skali urzędowej, podstawą do jej ustalenia także powinny być cele wychowania w naszym Gimnazjum i założone w Programie wychowawczym umiejętności uczniów. Jednak niektóre z założonych umiejętności trudne są do zweryfikowania lub należą do sfer bardzo osobistych, zatem należy wykluczyć ich wpływ na semestralną lub końcoworoczną ocenę zachowania. Pomocą dla wychowawcy przy ustalaniu końcowej oceny zachowania jest poniższa tabela, z której należy korzystać w sposób ujęty w Regulaminie oceny zachowania.

### **Pomiar efektywności działań dydaktyczno-wychowawczych.**

Wszelkie działania podjęte celem diagnozowania osiągnięć uczniów jednocześnie posłużyć mogą badaniu efektywności działań dydaktyczno-wychowawczych podjętych zgodnie z założeniami Programu wychowawczego Gimnazjum 54, gdyż **osiągnięcia uczniów w dużym stopniu są informacją zwrotną dla wychowawcy**. Zatem badając postępy uczniów, należy poszukiwać odpowiedzi na pytania: Czy uzyskane wyniki uczniów są zbieżne z moimi przewidywaniami? Dlaczego tak? Dlaczego nie? Co należałoby zmienić w moim systemie wychowawczym, aby wyniki były bliższe oczekiwaniom?

Podejmowane działania ewaluacyjne powinny dotyczyć tych obszarów wychowania, które są priorytetowe dla danego poziomu edukacyjnego lub które wynikają z trzyletniego klasowego programu wychowawczego. Najpopularniejszą formą pomiaru jest w tym wypadku anonimowa ankieta w formie testu, zdania do uzupełnienia lub pytania otwartego. Ważne jest, aby przynajmniej raz w roku szkolnym zdiagnozować stopień integracji klasy, jej strukturę i wartości. W tym celu warto zwrócić się o pomoc do pedagoga lub psychologa szkolnego.

Innym istotnym obszarem ewaluacji pracy wychowawczej jest weryfikacja metod, form, środków pracy wychowawczej i tematyki zajęć. Ponieważ praca wychowawcza nastawiona jest na pożytek ucznia, dobrze jest ustalić, czy uczeń lubi zajęcia wychowawcze, co mu się na nich podoba, a co by zmienił.

Poza ewaluacją Programu wychowawczego szkoły z perspektywy jednostkowych działań wychowawczych wskazane byłoby na życzenie dyrektora przeprowadzanie badań ogólnoszkolnych corocznie zaprogramowanych pod innym kątem np. bezpieczeństwa w szkole, kontaktów uczniów z użytkami, poszanowania praw dziecka...

Program wychowawczy Gimnazjum 54 powstał w oparciu o:

A. Faber, E. Mazlish „Jak mówić, żeby dzieci się uczyły”

T. Gordon „Wychowanie bez porażek w szkole”

A. Radziwił „Filozofia nauczania w gimnazjum” w: „Biblioteczce reformy. Trzeci etap edukacyjny”  
„Wychowanie w gimnazjum” Praca zbiorowa wydawnictwa Dialog. Red. K. Srebrny  
oraz doświadczenia uczących w tej szkole nauczycieli.